

Motion till riksdagen 2020/21:2109

av **Markus Selin m.fl. (S)**

Ersättningsmodeller till fastighetsägare vid byggnation av elförbindelse

---

Förslag till riksdagsbeslut

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över förutsättningarna för utökade ersättningsmodeller till berörda fastighetsägare vid byggnation av elförbindelser och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Brist på el kan uppstå till följd av energibrist, brist på effekt eller brist på nätkapacitet. Nätkapacitetsbrist uppstår då det inte finns tillräckligt mycket kapacitet i näten för att överföra el från produktion till förbrukning. Med brist på överföringskapacitet kan det därför i Sverige uppstå brist och överskott på el samtidigt i olika delar av landet. El går ännu inte heller att lagra i stor skala. Vår basproduktion gör att vi i dag har ett överskott på el. Elenergi och effekt finns i Sverige, men vårt elnät kan inte transportera den efterfrågade elen; det saknas nätkapacitet.

Nätkapacitetsbrist kan avhjälpas genom att sprida elproduktionen eller elkonsumtionen jämnare geografiskt eller genom att bygga ut stamnätet av kraftledningar så att det klarar av att överföra mer el. Samtidigt ökar trycket på elnätet och behoven förändras i allt snabbare takt. Utbyggnaden av stamnätet är därför en prioriterad fråga i Sverige. Ett kraftfullt investeringspaket med 50 miljarder kronor planeras de kommande tio åren, bland annat för att rusta upp gamla ledningar och bygga nya.

Vid utbyggnad av kraftledningar behöver ledningshavaren tillgång till utrymme för ledningen; detta löses med så kallad ledningsrätt. Utefter grundprincipen att fastighetsägarens ekonomiska ställning inte ska äventyras ges ersättning utefter bestämmelserna i expropriationslagen. Det finns även möjligheter för nätmyndigheten att medge att ledningsrättsförfarandet får inledas även om nätkoncessionen ännu inte har meddelats. Om markägaren motstrider det som föreslås i linje med ledningsrättslagen kan ledningshavaren åberopa expropriationslagen och förmå markägaren till överenskommelse med

ersättning enligt lagens bestämmelser. Kompensation genom extra ekonomisk ersättning förekommer, men varierar.

Svenska kraftnät är ett statligt affärsverk som förvaltar svenska statens stamnät för elkraft och är systemansvarig myndighet för elförsörjningen i Sverige. I fall med Svenska kraftnät har markägare även erhållit en så kallad frivilligersättning för de fall då markupplåtelse tecknas. De som avser att bygga elledning som inkräktar på värdet av en fastighet lyder, i första hand, under ledningsrättslagen och där meningsskiljaktigheter uppkommer kan expropriationslagen åberopas.

Aktörer som ämnar bygga elförbindelser lyder under lagen om ledningsrätt. För att göra anspråk på rätten att bruka någon annans mark gäller att en ledningsrätt innebär ett intrång i fastighetsägarens äganderätt. Fastighetsägaren har rätt till ekonomisk kompensation. Om parterna inte är överens om ersättningsbeloppet värderar Lantmäteriet intrånget och beslutar om ersättningens storlek.

Ledningsrätten skapas genom att lantmäterimyndigheten fattar ett beslut. Beslutet kan överklagas till mark- och miljödomstolen. En fullbordad ledningsrättsförrättning förs in i fastighetsregistret där den redovisas i form av text och karta. En ledningsrätt gäller för all framtid. Ändring eller upphävande av ledningsrätt sker genom en ny förrättning. En ledningsrätt gäller även mot en ny ägare till fastigheten och gäller före upplåtelse i fastigheten som har tillkommit genom avtal. Lantmäteriets beslut grundar sig alltså antingen på ett markupplåtelseavtal eller genom tvång. Av ledningsrättslagen framgår att beslutande myndighet i koncessionsärenden, det vill säga nätmyndigheten eller regeringen, kan begränsa ett medgivande om att ledningsrättsförfarandet får inledas till att endast avse vissa delar av förrättningen. Syftet är att möjliggöra att nätmyndigheten beviljar medgivande i betydligt fler fall än som hittills varit fallet. Denna hantering bör på ett effektivt sätt kunna samordnas med handläggningen av de berörda koncessionsansökningarna.

Om överenskommelse inte träffas kan expropriationslagen åberopas där ersättningen bestäms genom officialvärdering. Affektionsvärden ersätts alltså inte. Detta betyder att när en fastighet exproprieras i sin helhet ska löseskilling betalas med ett belopp som motsvarar fastighetens marknadsvärde. Exproprieras en del av en fastighet, ska intrångsersättning betalas med ett belopp som motsvarar den minskning av fastighetens marknadsvärde som uppkommer genom expropriationen. Uppkommer i övrigt skada för ägaren genom expropriationen, ska även sådan skada ersättas. Därutöver ska ytterligare löseskilling respektive intrångsersättning betalas med 25 procent av marknadsvärdet respektive marknadsvärdeminskningen.

Ledningsrättslagen gäller dock inte då en ledning kan upplåtas med stöd av anläggningslagen. Syftet med tillkomsten av anläggningslagen var att skapa en enhetlig lagstiftning för att reglera frågor om samverkan mellan fastigheter för utförande och drift av gemensamhetsanläggningar. För många lokala nät nyttjas även avtalsservitut istället för ledningsrätt som skydd.

Intrång på annans mark, uppgörelse med berörda parter, reglering av ersättning samt processer därom tar i många fall flera år. Fler ersättningsmodeller skulle förenkla, ge fler verktyg att reglera ersättningar, snabba på processer kring regleringen av denna och skynda på utbyggnaden av nät i Sverige. Mot denna bakgrund och med fördelarna med utökade ersättningsmodeller till berörda fastighetsägare vid byggnation av elförbindelser bör riksdagen ställa sig bakom vad som anförs i motionen och tillkännage det för regeringen.

Markus Selin (S)

Hanna Westerén (S)

Magnus Manhammar (S)